

ELS ORIGENS DEL TEATRE CATALÀ

La ciutat de Barcelona estava encerclada de muralles abans del 1854. Els portals, a excepció de les nits de Sant Joan i Sant Pere, es tancaven cada vespre i s'obrien cada matí.

Els seus habitants es veien obligats a fer una vida íntima, casolana, de relacions podriem dir-ne limitades. I cercaven esbargiments en el barri, en el carrer o en les mateixes cases particulars.

L'admirable escriptor Conrad Roure ens dona unes dades interessants d'aquella època:

«Natural era que en aquell temps les famílies barcelonines, tantes hores emprisonades, pensessin més que avui en procurar-se distraccions en llurs barris i cases, i d'aquí ve que aleshores s'instal·lessin pessebres, s'ornessin carrers en festes assenyalades, es celebrés en moltes cases la matança del porc, en totes les parròquies s'anés a oír la missa del gall, sovintogessin les reunions particulars on es jugava al «quinto» o a l'«aduana», destinant els guanys a la compra de bitllets de les rifes setmanals, i que en aquells hostatges on hi havia locals espaiosos es donessin funcions d'ombres i «ninos» amb aquelles frases frívoles primeres manifestacions de la nostra literatura escènica, però que fos encara rudimentària».

Quan foren enderrocades les muralles, després del càter que sofrí la ciutat, aquests costums perduraren encara durant algun temps.

Segons diu Conrad Roure en un «aplec de recordances dels temps juvenils», que és d'on treiem nosaltres guirebé totes aquestes dades, els joves sabien de cor, de tant llegir-los, els més celebrats sàinets «ombristes», «L'advocat o el pagès que pretén plet», «Les nous espantadores», «En Saldoni i la Margarida», «Les trapelleries d'un aprenent de sabater» i «El Memorialista».

De tots els passatemps d'aquella època, el que més va resistir a desaparèixer fou el dels «ombristes». En les cases on es feien «ombres», subsistiren els improvisats escenaris, i la mainada i el jovent seguiren alguns anys rient davant l'abundosa sèrie de sàinets catalans i bilingües, que estampava i posava a la venda el llibrer Joan Llorons del carrer de la Palma de Santa Catarina.

Com que en els teatrets de «ninos» les figures eren corpòries i l'arranjament de l'escenari era un xic treballós, s'arraconaren aquests molt abans de les «ombres», per les quals només calia un quadre de tela i en un obrir i tancar d'ulls s'organitzava l'espectacle.

Un altre motiu que ajudà a sobreviure aquest divertiment casolà, és de suposar que fou l'afició dels autors a escriure sàinets senzills, que només podien viure representats en les «ombres», tota vegada que mai no arribaven a posar-se en escena en els teatres públics.

A Catalunya, i sobretot a Barcelona, la tendència a escriure en català era evident. I aquesta afició havia passat a les «ombres», perquè allí era millor comprès el que es deia i s'aplaudien les agudeses i situacions dels arguments. D'aquesta manera era natural que els cultivadors de les nostres lletres proveysin llurs facultats en aquest gènere, i per tant, autors i auditori mostrassin interès en el sosteniment d'aquest espectacle familiar.

Aquests sàinets no podien comptar amb els teatres públics, degut a l'estructura massa feble i al llenguatge vulgar de les composicions. Diu C. Roure que només havia vist algun any per la diada dels Innocents, algun d'aquells sàinets en el Principal i més o menys esmenat. Però

Les úniques peces catalanes que es duïen a l'escena eren això comptades vegades.

els apropòsits polítics i bilingües d'en Robreño, sobre la guerra civil carlista, i les produccions d'en Renart. En ells hi havia més trama escènica i el diàleg era més acurat. I per Setmana Santa la «Passió de Nostre Senyor Jesucrist». Però no pas massa sovint encara.

Algun any, i només per fer la «Passió», venien aficionats de fora de Barcelona per actuar en els teatres. I diu Roure: «Recordo haver vist un tal Llompallars d'un poble de la costa, que feia en el drama sagrat un Jesucrist que era rebut amb molts aplaudiments».

Els aficionats a les nostres lletres no veien aleshores en català, sinó aquestes comptades produccions escèniques. I de tant en tant alguna altra composició publicada en un periòdic castellà, dels autors Rubió i Ors, Estore i Siqués i Victor Balaguer, sempre en poesia.

J. B. X.